

Portugali õigusnormid, millel põhineb Banco Espírito Santo kriisilahenduse meede, on omandiõigusega kooskõlas

Kui Portugal võttis krediidasutuste finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse direktiivi enne ülevõtmistähtaja möödumist üle üksnes osaliselt, ei ole ta kahjustanud selles direktiivis ette nähtud eesmärkide saavutamist

Banco Espírito Santo SA (edaspidi „BES“) oli üks peamisi krediidasutusi Portugali pangandussüsteemis. Tema finantsolukorra ning suure ja tõsise ohu tõttu, et ta jätab oma kohustused täitmata, võttis Banco de Portugal (Portugali keskpank) 3. augustil 2014 vastu selle krediidasutuse kriisilahendusotsuse (edaspidi „kriisilahenduse meede“). Selle meetmega, mis võeti vastu krediidasutuste kriisilahendust käsitlevate riigisiseste õigusnormide alusel¹, mida on muudetud 1. augusti 2014. aasta dekreetseadusega², asutati sildpank Novo Banco SA, millele kanti üle teatav vara, kohustused, bilansivälised vahendid ja BESile haldamiseks antud vara.

Põhikohtuasja kaebuse esitajad (edaspidi „BPC Lux 2 jt“) on BESi väljastatud allutatud võlakirjade omanikud. Massa Insolventele kuulus otseselt ja kaudselt osalus BESi aktsiakapitalis. BPC Lux 2 jt ning Massa Insolvente vaidlustasid kriisilahenduse meetme riigisisestes halduskohtutes ja väitsid sellega seoses eelkõige, et meede on vastu võetud liidu õigust rikkudes.

Portugali kõrgeim halduskohus, kes lahendab nende esitatud kahte apellatsioonkaebust, kahtleb, kas riigisisese õigusnormid, mille alusel BESi kriisilahenduse meede on vastu võetud, on kooskõlas liidu õigusega, eelkõige direktiiviga 2014/59³ ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“)⁴ artikliga 17, kuna teatud osa selles direktiivis sätestatud ettekirjutustest on jäetud üle võtmata.

Lisaks tekkis sellel kohtul küsimus, kas Portugali seadusandja võis 1. augusti 2014. aasta dekreetseaduse vastuvõtmisega, millega see direktiiv enne selle direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist, mis oli määratud 31. detsembriks 2014, vaid osaliselt üle võeti, direktiiviga 2014/59⁵ taotletavate eesmärkide saavutamist oluliselt kahjustada.

Euroopa Kohus leidis oma otsuses, et liikmesriigi õigusnormid, mille alusel BESi kriisilahenduse meede on võetud, on harta artikli 17 lõikega 1 kooskõlas. Ta leidis ühtlasi, et direktiivi teatavate sätete vaid osaline ülevõtmine liikmesriigi poolt enne direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist ei saa põhimõtteliselt oluliselt kahjustada direktiiviga taotletava eesmärgi saavutamist.

¹ Regime Geral das Instituições de Crédito e Sociedades Financeiras (krediidi- ja finantsasutuste üldkord) 10. veebruari 2012. aasta dekreetseaduse nr 31-A/2012 redaktsioonis.

² 1. augusti 2014. aasta dekreetseadus nr 114-A/2014.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/59/EL, millega luuakse krediidasutuste ja investeerimisühingute finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse õigusraamistik ning muudetakse nõukogu direktiivi 82/891/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2001/24/EÜ, 2002/47/EÜ, 2004/25/EÜ, 2005/56/EÜ, 2007/36/EÜ, 2011/35/EL, 2012/30/EL ja 2013/36/EL ning määruseid (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 648/2012 (ELT 2014, L 173, lk 190).

⁴ Harta artikkel 17 tagab omandiõiguse kaitse.

⁵ Vastavalt põhimõttele, mis on kohtupraktikas välja töötatud 18. detsembril 1997. aasta kohtuotsuses Inter-Environnement Wallonie [C-129/96](#) (vt [pressiteade nr 80/97](#)), mis käsitleb liikmesriikide kohustusi direktiivi ülevõtmise ajal.

Euroopa Kohtu hinnang

Alustuseks kontrollis Euroopa Kohus, kas direktiivi 2014/59 viidatud sätted⁶ on põhikohtuasjas kohaldatavad. Ta tõi sellega seoses esile, et direktiivi ülevõtmise tähtaeg möödus 31. detsembril 2014. Siit järeldub, et kriisilahenduse meetme vastuvõtmise kuupäeval, s.o 3. augustil 2014, ei olnud see ülevõtmise tähtaeg möödunud. Euroopa Kohus tuletas meelde oma väljakujunenud kohtupraktikat vastavas valdkonnas⁷ ja tõi seejärel esile, et põhikohtuasja kaebuse esitajad ei saa eelotsusetaotluse esitanud kohtus tugineda direktiivi 2014/59 sätetele, kuna need ei ole põhikohtuasjas kohaldatavad.

Harta artikli 17 kohaldatavuse küsimuses selgitas Euroopa Kohus, et harta artikli 51 lõike 1 kohaselt on harta sätted liikmesriikidele ette nähtud üksnes siis, kui nad rakendavad liidu õigust. Euroopa Kohus tõi ühelt poolt esile, et 10. veebruari 2012. aasta dekreetseaduse eesmärk oli rakendada ühte neist kohustustest, mille Portugali Vabariik oli endale võtnud vastastikuse mõistmise memorandumis majanduspoliitiliste tingimuste kohta, mis oli sõlmitud Euroopa Komisjoni, Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) ja Euroopa Keskpannaga (EKP), ning teiselt poolt, et 1. augusti 2014. aasta dekreetseadus kujutab endast direktiivi 2014/59 osalise ülevõtmise meedet, ning asus seejärel seisukohale, et selles osas on tegemist liidu õiguse rakendamisega harta artikli 51 lõike 1 tähenduses, mistõttu harta sätted on põhikohtuasjas kohaldatavad.

Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et harta artikli 17 lõige 1 sisaldab kolme erinevat õigusnormi. Esimene, mis on väljendatud esimeses lauses ja on üldist laadi, täpsustab omandiõiguse kaitse põhimõtet. Teine norm, mis sisaldub selle lõike teises lauses, käsitleb omandi äravõtmist ja seab sellele teatavad tingimused. Mis puudutab kolmandat normi, mis sisaldub selle lõike kolmandas lauses, siis sellega on tunnustatud riikide pädevust omandi kasutamist reguleerida niivõrd, kui see on üldistes huvides vajalik. Euroopa Kohus lisas, et tegemist ei ole siiski õigusnormidega, mis ei ole omavahel seotud, kuna teine ja kolmas norm käsitlevad omandiõiguse riive konkreetseid näiteid ja neid tuleb tõlgendada esimese normiga kehtestatud põhimõtet silmas pidades.

Sellega seoses arutas Euroopa Kohus esimesena küsimust, kas harta artikli 17 lõige 1⁸ on kohaldatav niisuguste kapitaliturgudel kaubeldavate aktsiate või võlakirjade omandiõiguse piirangutele, nagu on arutusel käesolevas asjas. Euroopa Kohus märkis esmalt, et selle sättega pakutav kaitse puudutab varalise väärtusega õigusi, millest vastavat õiguskorda arvestades tuleneb omandatud õiguslik seisund, mis võimaldab õiguste valdajal neid õigusi enda huvides sõltumatult teostada, ja leidis seejärel, et see on nii kapitaliturgudel kaubeldavate aktsiate või võlakirjade puhul. Järgmiseks tõdes Euroopa Kohus, et need aktsiad või võlakirjad on omandatud seaduslikult. Siit järeldub, et need kuuluvad harta artikli 17 lõike 1 kohaldamisalasse.

Teisena asus **Euroopa Kohus seisukohale, et kriisilahenduse meede, mis on võetud vastavalt sellistele riigisisestele õigusnormidele, nagu on arutusel käesolevas asjas, ei kujuta endast omandi äravõtmist** harta artikli 17 lõike 1 teise lause tähenduses. Euroopa Kohus nentis nimelt, et **kriisilahenduse meede ei näinud ette asjaomaste aktsiate või võlakirjade omandi formaalset äravõtmist ega sundvõõrandamist. Eelkõige ei võtnud see meede omanikelt sunniviisiliselt, täies ulatuses ega lõplikult ära nende aktsiatest või võlakirjadest tulenevaid õigusi.**

Kolmandana **on siiski tõsi, et põhikohtuasjas arutusel olevate õigusnormide alusel sellise kriisilahenduse meetme võtmine**, mis näeb muu hulgas ette krediidasutuse vara üleandmise sildpannaga, **kujutab endast vara kasutamise reguleerimist** harta artikli 17 lõike 1 kolmanda lause tähenduses, **mis võib riivata krediidasutuse nende aktsionäride ja võlausaldajate**

⁶ Nimelt direktiivi 2014/59 artiklid 36, 73 ja 74.

⁷ Eespool viidatud kohtuotsus Inter-Environnement Wallonie; 17. jaanuari 2008. aasta kohtuotsus Velasco Navarro, [C-246/06](#), ning 27. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus Milev, [C-439/16 PPU](#).

⁸ Harta artikli 17 lõike 1 kohaselt on igaühel õigus vallata, kasutada, käsutada ja parandada oma seaduslikul teel saadud omandit. Kelleltki ei tohi tema omandit ära võtta muidu kui üldistes huvides ja seaduses ette nähtud juhtudel ja tingimustel ning õigeaegse ja õiglase hüvituse eest. Omandi kasutamist võib reguleerida seadusega niivõrd, kui see on vajalik üldistes huvides.

omandiõigust, kelle majanduslikku seisundit see mõjutab, näiteks võlakirjaomanikud, kelle nõudeid ei ole üle antud sildasutusele.

Nagu selle sätte sõnastusest nähtub, võib omandi kasutamist reguleerida seadusega niivõrd, kui see on vajalik üldistes huvides. Euroopa Kohus analüüsis üksteise järel selles sättes ette nähtud tingimusi ja leidis seejärel, et **arvestades liikmesriikide kaalutusruumi majandusalaste otsuste tegemisel, ei ole harta artikli 17 lõike 1 kolmanda lausega vastuolus sellised riigisisised õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas ja mis ei sisalda sõnaselget sätet, mis tagaks, et aktsionärid ei saa suuremat kahju kui see, mis neil oleks tekkinud siis, kui krediidasutus oleks likvideeritud kriisilahenduse meetme võtmise kuupäeval (no creditor worse off-põhimõte).**

Neljandana ja viimasena analüüsis Euroopa Kohus küsimust, kas direktiivi 2014/59 teatavate sätete osaline ülevõtmine krediidasutuste kriisilahendust käsitlevatesse liikmesriigi õigusnormidesse enne direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist võib oluliselt kahjustada direktiiviga taotletava eesmärgi saavutamist kohtuotsuse Inter-Environnement Wallonie tähenduses.

Selleks tõi ta esile, et direktiivi 2014/59 ülevõtmise tähtaeg möödus 31. detsembril 2014, mistõttu ei saa Portugali Vabariigile ette heita, et ta ei olnud võtnud direktiivi rakendusmeetmeid oma õiguskorda üle kriisilahenduse meetme võtmise kuupäevaks, s.o 3. augustiks 2014. Sellegipoolest **peavad liikmesriigid, kellele direktiiv on adresseeritud, direktiivi ülevõtmiseks ette nähtud tähtaja jooksul hoiduma kehtestamast õigusnorme, mis võivad direktiivis sätestatud eesmärgi saavutamist oluliselt kahjustada.** Sellist hoidumiskohustust, mis on kõigile riigisisestele ametiasutustele kohustuslik, tuleb ühelt poolt mõista nii, et see osutab mis tahes üld- või erimeetme võtmisele, mis võib niisugust kahjustavat mõju evida. Teiselt poolt peavad liikmesriikide kohtud alates kuupäevast, mil direktiiv on jõustunud, niipalju kui võimalik hoiduma tõlgendamast riigisisest õigust viisil, mis võib pärast ülevõtmise tähtaja möödumist oluliselt kahjustada direktiiviga taotletava eesmärgi saavutamist.

Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et selle hindamine, kas riigisisised sätted, mille õiguspärasus on vaidlustatud, kahjustavad oluliselt direktiiviga taotletava eesmärgi saavutamist, on tõepoolest liikmesriigi kohtu ülesanne, kuna selline kontroll peab tingimata põhinema igakülgset hinnangul, võttes arvesse kõiki asjaomase liikmesriigi territooriumil võetud strateegiaid ja meetmeid. **Euroopa Kohus on siiski pädev tegema otsust küsimuses, kas direktiivi teatavate sätete osaline ülevõtmine liikmesriigi poolt enne direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist võib põhimõtteliselt oluliselt kahjustada direktiiviga taotletava eesmärgi saavutamist.**

Selles osas osutas Euroopa Kohus kõigepealt, et ta on juba selgitanud, et liikmesriikidel on õigus võtta vastu ajutisi sätteid või rakendada direktiivi etapiivisiliselt. Sellistel juhtudel ei kahjusta riigisisese õiguse üleminekusätete direktiivile mittevastavus või direktiivi teatavate sätete üle võtmata jätmine tingimata direktiivis ette nähtud eesmärkide saavutamist. Euroopa Kohus leidis nimelt, et sellisel juhul on eesmärk alati saavutatav direktiivi lõpliku ja täieliku ülevõtmisega ettenähtud tähtaja jooksul.

Peale selle tuleb hoidumiskohustust, millele Euroopa Kohus viitas eelkõige kohtuotsuse Inter-Environnement Wallonie punktis 45, mõista nii, et see puudutab mis tahes üld- ja erimeetme võtmist, mis võib oluliselt kahjustada kõnealuses direktiivis ette nähtud eesmärgi saavutamist. **Kui aga liikmesriik võtab meetme, mille eesmärk on kas või osaliselt võtta üle liidu direktiiv, ja kui ülevõtmine on nõuetekohane, siis ei saa sellise osalise ülevõtmismeetme võtmist pidada selliseks, mis võib kaasa tuua sellise kahjuliku tagajärje, kuna see ühtlustab tingimata riigisiseseid õigusakte direktiiviga, mida nende õigusnormidega üle võetakse, ja aitab seega kaasa direktiivi eesmärkide saavutamisele.**

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriikide kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuse [terviktekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Marta Osleja ☎ (+352) 4303 6005.